

D • N

5/10 1955

Sovjet och nationaliteterna

"Alla folks nationella frihetssträvanden har Sovjetfolkets moraliska stöd och sympati", förklarade den ryske partichefen Chrustjev i förrgår i en intervju i Pravda. Han tillade att Ryssland inte ville blanda sig i främmande staters inre angelägenheter. I själva verket har Ryssland sedan årtionden inte bara moraliskt, utan även materiellt understött "nationella frihetssträvanden", som ansetts ägnade att främja kommunismens framgång genom att försvaga västmakternas och andra icke kommunistiska staters ställning. Till de senaste exemplen hör vapensändningar och propaganda i Främre Asien, Cypern och Nordafrika.

Är det alltså nationaliteternas frihet som Ryssland arbetar för? Det tycktes verkligen vara så under åren efter maktövertagandet 1917; Lenin förkunnade den nationella självbestämmanderätten med samma iver som Woodrow Wilson, och en rad av tsardömet erövrade och undertryckta länder, såsom Finland och de baltiska staterna, frigavs under hänvisning till denna princip. Men det visade sig snart att det då, liksom nu, var fråga om propaganda för kommunismen, inte om känsla för nationaliteterna. Lenin och hans kolleger utgick från att världsrevolutionen stod för dörren, och talet om nationernas frihet var en av de lockelser som erbjöds de missnöjda, vilka med rysk hjälp och under rysk ledning skulle erövra makten. I själva verket sökte de ryska ledarna genom att understödja inre kommunistiska aktioner och till och med genom direkta angrepp återvinna även Baltikum och Finland. Det klaraste beviset för att nationalitetstanken blott var ett taktiskt hjälpmedel kom då den georgiska självständighetsrörelsen nedslogs i början av 1920-talet och då några år senare upprorsförsök i Georgien krossades. Det var en situation som i hög grad liknar den nu i Nordafrika rådande — men den georgiska nationalitetstanken var vida mera utvecklade än den arabiska i det franska Nordafrika, och fransmännens försök att kuva revoltförsöken verkar milda i

jämförelse med de masslikvidationer som återställde och befäste det ryska väldet i Georgien.

Redan i Lenins skrifter framträder tanken att nationalitetsprincipen skulle användas endast för att bana vägen för kommunismen. I Stalins många artiklar om nationalitetsfrågan blir det alltmera tydligt att nationell självbestämmanderätt bör erkännas endast för riktningar som ansluter till eller samverkar med kommunismen. Kommunismen bör, skriver han, understödja "de förtryckta och avhängiga folkens nationella frihetsrörelse". Men omedelbart därefter kommer avgörande reservationer: "Detta innebär naturligtvis inte att proletarietet överallt och ständigt, i alla enskilda konkreta fall bör understödja varje nationell rörelse. Frågan gäller understödandet av sådana nationella rörelser som är inriktade på att försvaga och störta imperialismen, men inte på att stärka och upprätthålla den. Det förekommer fall då den nationella rörelsen i enskilda förtryckta länder råkar i konflikt med den proletära rörelsens utvecklingsintressen. Det är självklart att det i sådana fall inte ens kan bli tal om något understöd."

Därmed är dubbelspråket på denna punkt praktiskt taget färdigt. Värdefulla nationella rörelser är sådana som riktas mot imperialismen, dvs. mot

demokratiska eller i varje fall icke kommunistiska regimer; farliga nationella rörelser som skall bekämpas är sådana som inte kan tänkas vara till gagn för Sovjet eller rent av riktar sig mot en kommunistisk regim. Man bör därför hjälpa exempelvis araber mot Frankrike, men avrätta georgier som kräver frihet mot Ryssland. Ett steg återstår dock innan dubbelspråket når sin fulländning; det steget togs emellertid i den officiella propagandan redan under Stalins tid. Egentligen vill alla folk bli kommunistiska, eftersom kommunismen representerar framtiden. Ett folk vinner alltså nationell frihet då det blir kommunistiskt och ansluter sig till eller uppgår i Ryssland. Antikommunistiska nationella frihetsrörelser är följaktligen endast ett sken; sådana rörelser existerar i grunden inte, de är överkliga, för att begagna den Hegel-Marxiska terminologin. Därför hälsade den kommunistiska propagandan den ryska erövringen av de baltiska staterna under andra världskriget som en nationell frigörelse; de baltiska folken hade, hette det exempelvis i Ny Dag 26 juni 1940, "fått möjlighet att skapa verkligt oberoende stater med nationell frihet".

Sambandet mellan det vanliga och det kommunistiska språkbruket är därmed helt brutet. Nationell frigörelse är enligt det ryska uttrycksättet liktydigt med seger för kommunismen, antingen genom revolution eller rysk erövring. Frihetsrörelser är blott sådana rörelser som anses värdefulla från kommunistisk synpunkt. Men då Chrustjev talar om att Sovjet stöder "alla folks nationella frihetssträvanden" lurar han antagligen en del folk — så stor är lättrogheten och glömskan.